

МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Філологічний факультет
Кафедра спеціальної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор із науково-
педагогічної роботи

Михальченко Н. В.

«28» серпня 2024 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СПЕЦІАЛЬНА ПРАКТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ

Ступінь бакалавра
Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка
спеціальність 016 Спеціальна освіта
Освітня програма Логопедія. Спеціальна психологія

Миколаїв 2024

Програма навчальної дисципліни «Спеціальна практична психологія» для студентів спеціальності 016 Спеціальна освіта, освітня програма: Логопедія. Спеціальна психологія

Розробники: старший викладач кафедри спеціальної освіти Карсканова С.В.

Програму схвалено на засіданні кафедри спеціальної освіти

Протокол від «26» серпня 2024 року № 1

В. о. завідувача кафедри спеціальної освіти (Світлана КАРСКАНОВА)

Програму погоджено з гарантом ОП (Вікторія КИСЛИЧЕНКО)

Програму погоджено навчально-методичною комісією філологічного факультету

Протокол від «27» серпня 2024 року № 12

Голова навчально-методичної комісії (Ольга ДЕМ'ЯНЕНКО)

Програму погоджено навчально-методичною комісією університету

Протокол від «28» серпня 2024 року № 11

Голова навчально-методичної комісії (Наталія МИХАЛЬЧЕНКО)

Анотація. Програма спрямована на опанування студентами системою знань зі спеціальної психології. Програма включає ознайомлення студентів із категоріальним апаратом, теоретичними основами, предметом, завданнями, методами діагностики та корекції дітей з порушеннями розвитку.

Ключові слова: корекції та абілітації психічно хворих, оцінка стану психофізичного розвитку, психологічні особливості, спеціальна психологія. .

The program is based on the students' knowledge system of special psychology. The program includes the knowledge of students from the category apparatus, theoretical foundations, the subject, the staff, the methods and the development of the children.

Key words: corrections and abilitatsii mentally ill, assessment of psychophysical development, psychological specialties, special psychology. ...

Програма вивчення навчальної дисципліни «Спеціальна практична психологія» передбачає надання теоретичних знань з предмету, що забезпечує професійну підготовку дефектологів та базового запасу знань з дисципліни, які необхідні майбутнім фахівцям з корекційної освіти.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є психологічні особливості осіб з порушеннями психофізичного розвитку.

Міждисциплінарні зв'язки: спеціальна, порівняльна психологія, психопатологія та психотерапія, корекційна педагогіка з основами спеціальної дидактики, загальна, вікова логопсихологія, методи відбору дітей з особливими освітніми потребами у спеціальні освітні заклади.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни та очікувані результати

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є:

- розкрити зміст і значення спеціальної психології як базової фундаментальної дисципліни, яка виступає основою для вивчення інших психологічних дисциплін фахівців відповідного напрямку;

- показати науково-теоретичну та методологічну роль спеціальної психології у становленні системи знань, вмінь та навичок вихователів і вчителів.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- пізнавальні: сформувати у студентів науковий підхід до розуміння психіки та законів її існування; ознайомити студентів з досягненнями вітчизняної і світової психологічної науки, що необхідні в професійній діяльності педагога; формувати професійну спрямованість, інтерес і прагнення до творчого вивчення психології;

- практичні: розвивати вміння використовувати теоретичні та практичні знання із спеціальної психології на практиці.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Застосовувати отримані знання в галузі спеціальної та інклюзивної освіти при вирішенні навчально-виховних та науково-методичних завдань з врахуванням вікових та індивідуально-типологічних відмінностей учнів, соціально-психологічних особливостей учнівських груп та конкретних психолого-педагогічних ситуацій.

ПРН 2. Організовувати і проводити психолого-педагогічне вивчення дітей з особливостями психофізичного розвитку;

ПРН 3. Вирішувати питання, пов'язані з комплектуванням та організацією діяльності спеціальних навчально-виховних закладів, здійснювати спостереження за дітьми з порушеннями мовлення, інтелекту, зору, слуху, опорно-рухових функцій і проводити з ними корекційно-педагогічну роботу на основі диференційованого та індивідуального підходу.

ПРН 4. Здійснювати спостереження за дітьми з порушеннями психофізичного розвитку, планувати та проводити з ними корекційно-розвивальну роботу на основі диференційованого та індивідуального підходу.

ПРН 5. Сприяти соціальній адаптації дітей з порушеннями психофізичного розвитку, готувати їх до суспільної та виробничої діяльності.

ПРН 6. Організовувати колектив дітей з порушеннями психофізичного розвитку та інтегрованого колективу; здійснювати педагогічний супровід дітей з особливостями психофізичного розвитку в ролі асистента вчителя інклюзивного класу.

ПРН 7. Використовувати різноманітні методи та форми виховної роботи, прогресивні прийоми керівництва навчальною, трудовою та суспільною діяльністю учнів.

ПРН 8. Використовувати сучасні технічні засоби навчання і виховання, спеціальну апаратуру.

ПРН 9. Співпрацювати з батьками дітей, особами, які їх замінюють, спеціалістами інших галузей (медиками, психологами, вчителями, вихователями) систематично підвищувати свою кваліфікаційну компетентність.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні опанувати такі компетентності:

I. Загальнопредметні:

ЗК-1.7. Рефлексивна. Здатність ефективно та адекватно здійснювати рефлексивні процеси, що сприяє ефективності корекційно-реабілітаційного процесу, розвитку й саморозвитку особи порушеннями психофізичного розвитку, творчому підході до корекційно-реабілітаційного навчально-виховного процесу в спеціальних і загальноосвітніх закладах. Здатність оцінювати результати корекційно-педагогічних впливів та забезпечувати якість діяльності корекційного процесу в закладах Міністерства освіти і науки, Міністерства охорони здоров'я і Міністерства праці та соціальної політики; здатність до корекційно-педагогічної і навчально-реабілітаційної рефлексії

ЗК-3.1. Комунікативна компетентність. Здатність спілкуватися державною мовою та володіння необхідним лексичним мінімумом іноземних мов в межах потреби своєї професійної діяльності. Знання основних способів і засобів міжособистісної комунікації, стилів мовлення, практичний досвід комунікації різними мовами; вміння постійно збагачувати власне мовлення, налагоджувати професійну і педагогічну комунікацію, застосовувати інформаційно-комунікативні технології.

ЗК-3.2. Дослідницько-практикологічна компетентність. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, зокрема, в процесі професійно-педагогічної діяльності. Знання основних методів наукового пошуку; вміння узагальнювати отримані результати, обробляти та аналізувати інформації з різних джерел, оформлювати і презентувати результати наукової діяльності відповідно вимог в процесі корекційно-педагогічної діяльності.

ЗК-3.4. Інформаційно-комунікаційна. Здатність до застосування сучасних засобів інформаційних і комп'ютерних технологій, невербальних засобів комунікації з урахуванням психофізичного порушення дитини для розв'язання корекційних і комунікативно-мовленнєвих задач у професійній діяльності фахівця-дефектолога, вихователя, асистента вчителя й у повсякденному житті.

II Фахові:

ФК.-1 Теоретико-методологічна. Здатність до застосування знань провідних гуманістичних теорій, концепцій, вчень щодо виховання і навчання осіб з обмеженими психофізичними можливостями; здатність відстоювати власні корекційно-педагогічні, навчально-реабілітаційні переконання, дотримуватись їх у житті та професійній діяльності).

ФК.-3 Комунікативно-педагогічна. Здатність до застосування знань основних принципів, правил, прийомів і форм педагогічної комунікації; вміння використовувати різноманітні інформаційні джерела та способи отримання інформації у професійних цілях, продумано й виважено будувати процес корекційно-педагогічного спілкування; здатність налагоджувати продуктивну професійно-корекційну і навчально-реабілітаційну взаємодію, суб'єкт-суб'єктну комунікацію.

ФК.-4 Проектувальна. Здатність до застосування знань основних видів і технологічних підходів до планування власної професійно-корекційної діяльності; вміння здійснювати поточне планування, визначати умови його практичної реалізації, вміння планувати, організовувати і результативно здійснювати корекційно-педагогічний процес у загальноосвітніх та спеціальних закладах освіти з інклюзивним та інтегрованим навчанням з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей дошкільного та шкільного віку.

ФК.-5 Організаційна (відповідно до нозології) Здатність до застосування знань основних правил організації корекційного, навчально-реабілітаційного процесів; вміння раціонально організовувати власну корекційно-педагогічну діяльність, самостійно контролювати її результативність, удосконалювати систему самоорганізації на основі сучасних корекційно-педагогічних технологій.

ФК.-6. Психологічна компетентність (відповідно нозології). Здатність до застосування сучасних знань про особливості розвитку дитини як суб'єктів корекційно-освітнього і навчально-реабілітаційного процесів на основі знань та умінь про їхні вікові, індивідуальні особливості та соціальні чинники розвитку і дизонтогенезу. Складниками психологічної компетентності є диференціально-психологічна, спеціально-психологічна, нейроконсультативна, нейрокорекційна, нейропсихологічна, психолінгвістична тощо.

Курс базується на основі знань засвоєних раніше нормативних дисциплін спеціальності.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 180 годин / 6 кредитів ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни.

Тема 1 Основи спеціальної психології

Тема 2. Класифікація порушень розвитку

Тема 3. Психологія дітей із слуховими порушеннями

Тема 4 Психологія дітей із зоровими порушеннями

Тема 5. Психологія дітей із затримкою психічного розвитку

Тема 6. Психологія дітей з розумовою відсталістю

Тема 7. Психологія дітей з мовними порушеннями

Тема 8. Психологія дітей з аутизмом

Тема 9. Психологія дітей з шизофренією

Тема 10. Психологія дітей з синдромом Дауна

Тема 11. Психологія дітей з органічними ураженнями головного мозку

Тема 12.. Психологія дітей з дитячим церебральним паралічем

Тема 13. Психологія дітей з дефіцитом уваги та ГКР.

Тема 14. Психологія дітей з розладами поведінки. Розлади поведінки та емоцій, які починаються здебільшого в дитячому та підлітковому віці

Тема 15.. Психологія дітей з емоційними розладами

Тема 16. Корекція та розвиток дітей з особливостями психофізичного розвитку..

Тема 17. Компенсація Реабілітація: визначення, види.

Тема 18.. Соціалізація: суть, стадії.

Тема 19.. Особливості роботи з батьками дітей, які мають порушення психофізичного розвитку

3. Рекомендована література

Базова

1. Дефектологічний словник: Навчальний посібник / За ред. Бондаря В.І., Синьова В.М. – К. : «МП Леся», 2011.
2. Положення про спеціальну загальноосвітню школу (школу-інтернат) для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку (Наказ МОН № 852 від 15.09.08 року).
3. Синьов В.М., Кобернік Г.М. Основи дефектології. – К.: Вища шкл., 2014. – 143 с.
4. Синьов В.М., М.П.Матвєєва, О.П.Хохліна. Психологія розумово відсталого дитини: Підручник. – К.: Знання, 2008. *Шифр - Ю9Б23*
5. Спеціальна педагогіка: Понятійно-термінологічний словник / За ред. В.І.Бондаря. – Луганськ: Альма-матер, 2013.
6. Спеціальна психологія. Тексти. Частина 1 / За ред. М.П.Матвєєвої, С.П.Миронової. - Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет, інформаційно-видавничий відділ, 2011.
7. Спеціальна психологія. Тексти. Частина 2 / За ред. М.П.Матвєєвої, С.П.Миронової. - Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет, інформаційно-видавничий відділ, 2001.

8. Хохліна О. П. Основи спеціальної психології : курс лекцій для студ. 4 курсу ф-ту прав. забезпеч. підприєм. дія-сті та психології... з підгот. фахів. освіт.-кваліф. рівня "бакалавр" // МВС України, НАВС. - Київ: 2011 р.- 101с. – Шифр Ю9Х861.

Допоміжна

1. Бондар В.І., Синьов В.М. Актуальні проблеми розвитку освіти дітей з обмеженнями життєдіяльності: шляхи від інституалізації до інтеграції // Зб. наук.пр. Кам'янець-Подільського нац. ун-ту ім.І.Огієнка. Серія соціально-педагогічна. Вип. 12. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2009. – С.8-14.
2. Власенко С. Б. Методика викладання дисципліни «Основи спеціальної психології». // Актуальні питання психологічного забезпечення навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах: зб.матеріалів круглого столу (Київ, 28 листопада 2013р.) – Луцьк: Вежа-Друк, 2013. – С. 15-17.
3. Горбенко С.Л. До проблеми дослідження компонентів рольової поведінки розумово відсталих підлітків // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова, - Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. – Випуск 23. – 2013. – С.317-320.
4. Матвєєва М.П., Миронова С.П. Корекційна робота у системі освіти дітей з вадами розумового розвитку. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет, 2005.
5. Романенко О.В. Напрями роботи практичного психолога в системі інклюзивної освіти // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Корекційна педагогіка і психологія / за ред.. О.В. Гаврилова, В.І. Співака. – Вип. XXIII, частина 3. - Кам'янець-Подільський: ПП Медобори-2006, 2013. – С. 248-255.
6. Спеціальна психологія. Тексти. Частина 1 / За ред. М.П.Матвєєвої, С.П.Миронової. - Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет, інформаційно-видавничий відділ, 2011.
7. Спеціальна психологія. Тексти. Частина 2 / За ред. М.П.Матвєєвої, С.П.Миронової. - Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет, інформаційно-видавничий відділ, 2001.
8. Хохліна О.П. Актуальні питання психологічного обґрунтування корекції розвитку аномальних дітей //Управління в освіті: Зб.матеріалів У Міжнар. наук.-пр. конф. 14-16 квітня 2011 р., м.Львів. – Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2011. - С.334-335.
9. Хохліна О.П. До проблеми формування діяльності школярів в умовах спеціального освітнього закладу // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / [за ред. О.В.Гаврилова, В. І. Співака]. – Вип. XXIII в трьох частинах, частина 1. – Серія: соціально-педагогічна. – Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2013. – С.379-389.
10. Хохліна О.П. Зміст реабілітації у контексті співвідношення категорій спеціальної психології //Соціально-психологічні проблеми тифлопедагогіки: Зб.наук.праць. – К.: НПУЦ ім.М.П.Драгоманова, 2008. - Вип. 1(9). – С.20-32.
11. Хохліна О.П. Корекційно-розвивальна робота в системі загальної освіти//Дефектологія. – 2010. - №2. – С.11-16.
12. Хохліна О.П. Корекційно-розвивальна робота в спеціальних закладах освіти для дітей з порушеннями психофізичного розвитку: теоретичний аспект проблеми//Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: Зб.наук.пр. №1(3). – К., 2004. – С.291-295.
13. Хохліна О.П. Л.Виготський про розвиток розумово відсталих дітей//Педагогіка і психологія. – 1997. - №2. – С.186-193.
14. Хохліна О.П. Основні категорії спеціальної психології // Науковий часопис НПУ ім.М.П.Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та психологія. Зб. наук.праць. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2006. - №6. – С. 151-158.
15. Хохліна О.П. Особистість у контексті проблеми соціалізації аномальної дитини// Зб. наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені І.Огієнка. Серія соціально-педагогічна. Вип. 20. У двох частинах. Частина 1. – Кам'янець-Подільський: Медобори-20006, 2012. – С.257-265.

16. Хохліна О.П. Психолого-педагогічне забезпечення соціалізації дитини з порушеннями психофізичного розвитку у спеціальному освітньому закладі: теоретичний аспект проблеми // Вісник Луганського нац. ун-ту ім.Т.Г.Шевченка. Педагогічні науки. – 2011. - №23(234). Грудень. – С.211-219.

17. Хохліна О.П. Категорія свідомості: суть та використання у педагогічному процесі спеціального освітнього закладу // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / [за ред. О.В.Гаврилова, В. І. Співака]. – Вип. XXI в двох частинах, частина 1. – Серія: соціально-педагогічна. – Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2012. – 348 с. - С.252-258.

Інформаційні ресурси

1. log-in.ru/.../specialnaya-psikhologiya-sorokin-v-m-obshaya-psikhologiya/
2. www.koob.ru/sorokin/spec_psih
3. bankknig.net/.../87740-specialnaja-psikhologija-ucheb.posobie.html
4. www.twirpx.com/file/267855/
5. window.edu.ru/resource/623/61623

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Модульна контрольна робота, усне опитування, творчі роботи, перевірка конспектування лекцій, першоджерел, виконання індивідуальних завдань та самостійних робіт, мультимедійних презентацій.

5. Засоби діагностики успішності навчання: залік, екзамен.